

שאינה יכולה לקרב לא היא ולא דמיה – לא קדשה אלא הקדש דמים. ואמרת: יאות. להקריבו – אין את יכול, דכתיב: "בבקר" – לא עופות; לפדותו – אין את יכול, שאין לעוף פדיון. לפום כן צרך מימר: לא קדשה אלא קדושת דמים. חברייא בשם רבי יוחנן, רבי אייבו בר נגרי אמר קומי רבי אילא בשם רבי יוחנן: °טעמיה דהין תנייא: "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן ל'י" – מה תלמוד לומר: "טמאה"? – אלא אפילו טמאה באותו השם. – וקשיא: ברא כתיב: "והעמיד" "והעריך"!?

כ.ב.

אור ל'שרים

מסבירים את טעמם של דברי התנא: חברייא – החברים (קבוצת החכמים בבית המדרש) אמרו בשם רבי יוחנן (גדול אמוראי ארץ ישראל בדור השני), וכן רבי אייבו בר נגרי (אמורא ארץ ישראל בדור השלישי והרביעי) אמר קומי – לפני רבי אילא (רבי אלעאי, אמורא ארץ ישראל בדור השלישי) בשם רבי יוחנן: טעמיה דהין (= דְּהֵיֶן) תנייא: – טעמו (מקורו בכתוב) של התנא הזה (רבי שמעון בן יהודה שאמר משום רבי שמעון, שאם הפריש נקבה לעולתו ולפסחו ולאשמו – אינה עושה תמורה): נאמר (באיסור תמורה): "וְאִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרֶבֶן ל'י... לא ימיר אתו... וְאִם הָמִיר יִמִיר בְּהֵמָה בְּהֵמָה וְהָיָה הוּא וְתַמְוֶרְתּוֹ יִהְיֶה קֶדֶשׁ" (ויקרא כז, ט-י) – בהמה שהוקדשה לקורבן והיא ראויה להקרבה, אם המיר בה בהמת חולין – עושה תמורה; ונאמר אחריו (בהקדשת בהמה טמאה): "וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרֶבֶן ל'י" (ויקרא כז, יא) – ואם יקדיש אדם בהמה טמאה להקדש, – מה תלמוד לומר: "טמאה"? – מה יש ללמוד מהכתוב הזה? שהרי הכתוב מוסיף כאן: "אשר לא יקריבו ממנה קורבן", ואילו היה מדובר בבהמה טמאה ממש, האסורה באכילה ובהקרבה על המזבח, לא היה צריך הכתוב להוסיף את הדברים הללו, שהרי ידוע שבהמה טמאה אינה נקרבת. – אלא אפילו טמאה באותו השם – אין הכתוב הזה מדבר אלא בבהמה כשרה הראויה להקרבה על המזבח, אלא שאינה ראויה להקרבה לשם אותו הקורבן שהוקדשה, שהיא כבהמה טמאה שאינה ראויה לקורבן, כגון המפריש בהמה נקבה לעולתו או לפסחו או לאשמו, שבהמה נקבה אינה ראויה לעולה ולפסח ולאשם, ובא הכתוב הזה ללמדנו שאין בה הדין שבכתוב שלפניו, ואם המיר בה בהמת חולין – אינה עושה תמורה. לפי מה שאמרו בשם רבי יוחנן, זה מקורו של התנא שאמר, שאם הפריש נקבה לעולתו ולפסחו ולאשמו – אינה עושה תמורה. ומקשים (על מה שאמרו בשם רבי יוחנן): וקשיא: – ו(הדבר) קשה: ברא (=בהדא) כתיב: – וכי בזאת כתוב: "וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרֶבֶן ל'י" וְהַעֲמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לְפָנֵי הַפֶּהֶן "וְהַעֲרִיף הַפֶּהֶן אֹתָהּ..."

– לא קדשה אלא הקדש דמים – לא חלה עליה קדושת הגוף אלא קדושת דמים. ואמרת (ואמרת): יאות – ואמרת: יפה (נכון אמר רבי שמואל בשם רבי זעורה, כמבואר להלן). להקריבו – על המזבח, – אין את (אתה) יכול – אין אתה יכול (המקדיש נכסיו סתם והיה בהם עוף הראוי למזבח, אין אתה רשאי להקריב אותו לעולה), דכתיב: – (מפני) שכתוב: "בבקר" – ולא עופות – כאמור לעיל; לפדותו – ולהוציאו לחולין, – אין את (אתה) יכול – אין אתה יכול (גם אין אתה רשאי לפדות אותו בדמים אם נפל בו מום ולהביא בדמיו עולה), מפני שאין לעוף פדיון – תור או בן יונה שהוקדש לקורבן, ואחר כך נפל בו מום הפוסל אותו לקורבן (שהיה העוף מחוסר אבר, שמום אחר אין בעופות), אי אפשר לפדותו בדמים, מפני שלא נאמר בתורה שקודשים יש להם פדיון אלא בבהמת קורבן שנפל בה מום (משנה מנחות יב, א). ויש להציע מסקנה: לפום כן צרך מימר: – לפיכך צרך (היה צריך) לומר (לכן יש להסיק מן האמור לפני כן): לא קדשה אלא קדושת דמים – המקדיש נכסיו סתם והיה בהם עוף הראוי למזבח – לא חלה עליו אלא קדושת דמים, ולכן יביא בדמיו עולת בהמה (וכמו כן, המקדיש נכסיו סתם והיו בהם יינות ושמינים הראויים למזבח, להקריבם אין אתה יכול, מפני שלמדנו מן הכתוב שאם נדכו דברים הראויים למזבח – יהיו לעולה, ולפדותם אין אתה יכול, מפני שאין למנחות ולנסכים פדיון (משנה מנחות שם), ולפיכך לא חלה עליהם אלא קדושת דמים, ולכן יביא בדמיהם עולות). אבל אם הפריש בהמה נקבה לעולתו – חלה עליה קדושת הגוף, שאף שאין אתה יכול להקריבה לעולה, מפני שאין עולת בהמה באה נקבה, אך יכול אתה לפדותה, מפני שיש לבהמה פדיון.

☆☆☆

בברייתא לעיל שנו: הפריש נקיבה לעולתו ולפסחו ולאשמו – עושה תמורה. רבי שמעון אומר: לעולתו – עושה תמורה, לפסחו ולאשמו – אינה עושה תמורה. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: לעולתו ולפסחו ולאשמו – אינה עושה תמורה.